

državnimi osnovnimi postavami zagotovljene pravice, pa žali tudi njegovo narodno čast.

Razžaljen je narod v svoji pravici, ker ta rabsodba izključuje od države priznano mu ravnopravnost njegovega jezika v uradu ter skruni njegovo narodno čast, ker se smatra njegov jezik tako, kakor da bi ga ne bilo, kot nenavaden v deželi, in ako se rabi, da se more to smatrati kot vzrok ničevosti.

Resno prepričani, da ne more niti iz uradne instrukcije niti iz splošnega sodnijskega reda deželna viša sodnija izvajati pravice, formalno odločevati tam, kjer bi imela odločiti samo o meritorni pritožbi strank;

z ozirom na to, ker ste obe razsojevajoči viši instanci ignorirali, da ima čl. 19. državne osnovne postavave vzvratno ali nazaj delujočo moč na obstoječe ž njo morebiti v protislovji stoječe zakone in postavno moč imajoče naredbe in ker sta paragrafu 13. podvrgli tak pomen, kateri — v deželi navadni jezik razširja v nek sodnijsk jezik ali v deželi navaden sodnijsk jezik — naravnost nasprotuje duhu tega zakona in državnega osnovnega zakona;

in z ozirom na to, da je v rabsodbi navedeni razlog, „da je nemški jezik izključivi sodnijski jezik na Kranjskem“, naravnost neresničen, ker se uže 30 let na Kranjskem, Štajerskem in sploh v vseh onih krajih dežel, kjer prebivajo Slovenci, pri sodnijah mnogokrat tudi slovenski uraduje, katerim viša deželna sodnija sama daje slovenske tiskovine za odloke in rabsodbe in ker so med vsem tem časom sodnije brez zaprek do najnovejšega časa sprejemale slovenske vloge ter izdajale rabsodbe in odloke v istem jeziku;

nadalje z ozirom na to, da je z dvornim dekretom od 22. septembra 1835. leta, št. 109, z ministersko naredbo od dne 15. marca 1862. leta, št. 865. in koncem z državno osnovno postavo o občnih pravicah državljanov od 21. decembra 1867. l., št. 142. d. z. raba slovenskega jezika pri sodnijah pozitivno določena in pravica slovenskega naroda glede neovirane rabe njegovega jezika v uradu zagotovljena;

potem z ozirom na to, da po najviši resoluciji od 31. oktobra 1785. l., št. 489 „ima višja deželna sodnija sicer natanko ozirati se na rabljene formalnosti pri reševanju kake pravde, opažene pomanjkljivosti nižji sodnji takoj naznaniti ter jih za prihodnje ustaviti, kjer pa zakon na opuščeni predpis izrečno ne določuje ničevosti, tam naj je take pomanjkljivosti ne ovirajo ter naj sodi“; nikoli in nikjer pa ni vzrok ničevosti to, če sodnik svojo rabsodbo izroči stranki v slovenskem jeziku in zato bi se s tem slučajem ne bilo imelo ravnati kot ničevostnim;

naposled z ozirom na to, da je omenjeni odlok najviše sodnije žaljenje pravic, zagotovljenih z državnimi osnovnimi postavami, ki je tem večje v svojih posledicah, ker so se pri c. k. okrožni sodnji v Celji, kakor se sliši uže samo zaradi razglašanja onega odloka v zadnjih dneh odbile tri slovenske vloge slovenskih strank, a je dolžnost visoke vlade, da celó tam varuje in brani, kjer neprizivni odlok sodnij kratijo splošne pravice državljanov, dovoljujejo si podpisani do Nj. ekscelece voditelja pravosodnega ministerstva staviti vprašanje:

1. Ali je visoki vladí znana rabsodba c. k. najviše sodnije od 16. februarja l. l. št. 1697 in od c. k. višje deželne sodnije predsedništva v Gradci ukazani razglas tega odloka do podložnih sodnij in drugih, celó avtonomnih oblastnij?

2. Kaj namerava visoka vlada storiti, da s tem odlokom najviše sodnije žaljeno pravico Slovencev

do ravnopravnosti njih jezika v uradu zopet v veljavo dene?“

Pl. Schneid, dr. Vošnjak, dr. Poklukar, Nabergoj, knez Windischgrätz, Klun, Obreza, dr. Tonkli, grof Hohenwart, V. Pfeifer, grof Margheri, Herman, baron Gödel, dr. Vitezić, grof Harrach, knez Lobkovic, dr. Rieger, Zeithamer, knez Schwarzenberg, dr. Šrom, knez Alfred Liechtenstein, grof Brandis, grof Kinsky (in mnogi česki in nemško konservativni poslanci).

Cerkvene stvari.

Strossmayerjeva pôstna okrožnica.

Svitla zvezda obnebja jugoslovanskega, prevzvišeni biskup Josip Juraj Strossmayer je razveselil se svojo postno okrožnico ves slovanski, posebno slovanskokatoliški svet. Iz nje veje prijetni duh pravega domoljuba; iz nje veje srčna ljubezen do katoliške cerkve in posebej do stolice rimske kot studenca dušnega in telesnega blagostanja. Z milim glasom kliče in vabi prevzvišeni vladika v jako obširnem listu naše nezjedinjene brate Slovence, raztrešene po ledenih širjavah velike Rusije, po zelenih livadah Srbije, Moldave, Valahije, Bosne in po prijaznih južnih deželah avstrijske države, naj se vendar enkrat odpovedó nesrečnemu razkolništvu in povrnejo v naročje rimske katoliške cerkve.

Zjedinite se! kliče viši pastir, kajti v jedinosti se stolico rimsko je vir vsake sreče začasne in večne. A ne sam jaz, kliče in vabi vas tudi namestnik Kristov papež Leo XIII. v okrožnici svoji; da še celó vabi vas po njem sama previonost božja. Kaj je življenje, poziv in delovanje solunskih bratov med našimi preddeji in nju poslavljenje v najnovejšem času, nego klic božji, da se zjedinite!

Ni li poslal Najvikši našim očetom moža, da jih združita; in sicer moža, ki sta jedinost visoko čislala kot najimenitnejši znak prave cerkve. Skušala sta jo ohraniti in utrditi, kar kaže vsaka nju stopinja bodi si pred prihodom bodi si po prihodu k našim očetom. Nista li iskala in našla na poti h Kozarom ostanke rimskega papeža sv. Klemenca, naslednika sv. Petra? in ni pokazal Bog s tem činom nju srčno ljubezen do stolice rimske? Kakošno je bilo nju življenje v Carigradu? Ali nista pokazala pri vsaki priložnosti, da ne držita se Totijem, marveč z Rimom? In ko ju pokliče Najvikši v naše pokrajine, bilo je nju delovanje glavni namen, da bi zvezala naše brate z Rimom. V to svrhu poslužujeta se jezika slovanskega in prestavita sv. pismo in druge cerkvene knjige na jezik slovanski — sredstvo, ki je najbolj pospeševalo jedinost Slovencev z naslednikom sv. Petra. Ako želita kacega privoljenja ali tolažbe, ne obračeta se v Carigrad, marveč v Rim; ona ne iščeta sreče v viru prevzetnosti, ošabnosti in razpore, iščeta je raji v viru ponižnosti, ljubezni in jedinosti; z jedno besedo, ne obračeta se v novi, marveč v stari Rim. Zato jima je hvaležen namestnik Kristov, ter pospešuje nju delovanje med Slovenci s tem, da potrdi slovenski jezik kot liturgični jezik; drugič da osnóvi „panonsko-moravsko“ nadškofijo neodvisno od nemških škofov; v to svrhu imenuje in posveti ju v škofa. Konstantina, najvrlejšega boritelja rimske cerkve, imenuje Cirila; kajti kakor nekdanj Ciril Aleksandrski proti Nestorianizmu, tako bojuje se sedaj naš sv. brat proti razkolništvu. Ker pa kmalu umre, pokoplje ga Rim kot najvikšega cerkvenega dostojanstvenika. Enako spoštuje Metoda, ter ga varuje po smrti Cirilovi proti ptujim navalom.

Tako nas je klicala božja previdnost za časa Cirila in Metoda po nju delovanju, sedaj kliče nas po nju poslavljenju. Ona hoče, da se spominjamo naših dobrotnikov, ter ju slavimo; istinito slaviti pa ju zamerimo le, če posnemamo nju namene in čednosti s tem, da smo pravi in zvesti sinovi rimske cerkve in stolice. One stolice, ki nas je in nas še vedno z materinsko ljubeznijo k sebi vabi. Da nas pa res ljubi in zelo čista, pokazala je uže čestokrat, bodi-si za časa blagovestnikov naših, bodi-si sedaj o nju poslavljenju. Hočemo li več pričakovati od nasprotnika Kristovega, nego da nam zatrjuje, „da je Slovanom očitno pridržana v bodočnosti posebna važnost tudi v pogledu strogo verskem, ne samo med evropejskimi, marveč tudi med azijskimi narodi, ter da se nadja, da se bode poslužil Gospod tega naroda za večo slavo svoje cerkve.“

Bodimo hvaležni našim dobrotnikom in prijateljem, oklenimo se rimske stolice, ter služimo ji sè združenimi močmi. Nikakor ne dopustimo, da bi naši nezjedinjeni bratje še dalje služili razkolništvu, ki je po rojstvu grško in ne slovansko. Skusimo jih pridobiti vsak po svoji moči tako, da bomo 6. aprila leta 1885. skupno in združeni obhajali tisočletnico blagovestnika našega Metoda. V to pomozi Bog in sv. brata Ciril in Metod!*)

Slovstvene stvari.

Pisatelji slovenski, na pilo nikdar ne pozabite!

(Konec.)

Prestopivši h „Kresu“ naj omenimo najprej nekih nenavadnih besed. Beseda: slednji — ki jo Kranjci poznamo v pomenu, kakor: vsak (Pater Marcus: quilibet) in stoji tudi v „Zvonu“, kakor smo gori navedli, v tem zmislu, a zdaj jo kot nepotrebno in motljivo več in več opuščamo — nahaja se v enem sestavku za der letztere, a v drugem (str. 86: Roke slednjega človeka v hiši so imeli polno dela) zopet v zmislu, kakor bi jo Kranjec razumel. To je vendar neprilичno. Držimo se besede: poslednji, adv. naposled, ki je staroslovenska, hrvatsko-srbska, ruska in vrhi tega nam uže dobro znana! Bodi ogersko-slovenska, ali mi je ne moremo potrebovati! — Neslovenske so besede in oblike: koji, namesto kateri, cerkev nam. cerkev, vest za Nachricht, ker Slovincem pomeni: Gewissen, iznenadjen, dogodjaj, razredjen, godec razdraževa, izraževa, tako tudi: dokazivati, opazivati, pokazivati, storjevati (neznani doslej frequent. od storiti). Nenavadno je: davki zavdušujejo nam. zadušujejo; povstane nam. postanek; lastnoljubje nam. samoljubje. — Ako kaj čuta imajo, zato ni brige; nam. imajo li kaj čuta, ni brige. — Nenavadno je: da se narod spozná s to strašno prikaznijo, nam. da se upozná ali seznaní z njo. — Napačno je: plesaje; nepravilno je: ni mi se hotelo posrečiti podpreti svoje trdenje, nam. — da bi podprl (ali: vzmogel podpreti) svojo trdnjo.

Zedinimo pa druge barve, dobodemo sestavljeno barvo, nam. zedinimo li ali pa: če zedinimo. — Particip sme sklanjati se in vjemati z dotičnim samostavnikom samo tedaj, kadar zamenjuje (skrajšuje) relativen stavek. Na pr. Staunend sah sie ihm nach. Strmeč je gledala ona za njim, in nepravilno bi bilo reči: strmeča

(die Staunende). Nepravilno je torej: Krka valí svoje valovje proti Savi, vijoča se kakor srebrosvitla nit, nam. vijoč se, kakor svitla nit. — Tako tudi: Samostan je dobil ime po reki, ki se imenuje Rila, izvirajoča na makedonski meji. Tu mora stati ali: Samostan je dobil ime po reki, izvirajoči na makedonski meji, ki se imenuje Rila, ali pa: Samostan je dobil ime po reki, ki se imenuje Rila, izvirajoč na makedonski meji. — Gledé perfektivnih in imperfektivnih glagolov naj se omenijo take-le nepravilnosti, na pr.: Slušajo krik obupajočih nam. obupujočih. Vsaj nekoliko trenutkov si bodeš odtrgal od svojih opravil in te daruješ meni, nam. bodeš daroval meni, kajti z nedovršniki se brez pomožnega glagola ne izražuje bodoči čas. — Veda se ne omeji, nam. ne omejuje se. Življenje je, kar vstajenje omogoči, nam. omogočuje (ali: mogoči). — Obhodila je vrt, tu odtergaje kako cvetlico, tam popravlja je itd. tako ne velja, bolje bi bilo zasukniti ter reči: hodeč po vrtu odtrga tu kako cvetličico, tam itd. — Posrkajoči plin, nam. posrkajoči plin, srkajoči plin. — Kjekod naletimo na taka ali podobna poslovia: Pozvan na drugo mesto štejem si v prijetno dolžnost, da se zahaljujem dozdanjim tovarišem za izkazano mu prijateljstvo. Ne zdi se mi prav tako, nego bi se bolje reklo: štejem si v dolžnost, zahvaliti se dozdanjim tovarišem, ali — po strogo logičnem zahtevu — štejem si v dolžnost zahvaliti se ter se s pričujočim zahvaljam itd. A kadar stvari nanesó takó, utegne prilegati se tudi ta dikcija, na pr. navada novinarska je, da se zahvaljujejo za dozdanjo podporo, vabeč na novo naročbo.

Moralično nam. moralno (odkod tukaj ič?); gmotno nam. materijalno (ker menda slov. korenike ni); nenasitljiva pohlepnost nam. nenasitna.

Tem dobrohotnim opomnjam naj še dodam naslednje:

Adjektiv ne more nikdar biti nadomestek participa tako, da bi pri sebi imel akuzativ predmeta; napačno je torej, kakor sem v dveh slovenskih listih čital, namreč: Take, nas katoličane žaljive, napake, nam. nas — žaleče (ali nam, za nas žaljive). — Mladina drugega, telo in dušo blažilnega, razveseljevanja ne pozná, nam. telo — blažečega (ali pa telesu — blažilnega). — Nekateri se ravna po nemški navadi ter pišejo na pr.: Mit 1. Jänner 1881 beginnt, s 1. januarjem 1881 začne se, ali to ne more biti prav, nego: S 1. dnem januarja meseca začne se, s 1. januarja začne se, ker se štejejo dnevi in ne januarji.

Beseda: še le ni kaj pristojno odličnejši knjigi ter nam bode treba poiskati zamenice pri Hrvatih. Gospoda Levstik in Erjavec pišeta: stoprav; ali jaz te besede v slovarjih ne nahajam; Vuk ima toprv, Mikl. starosl. slovar: toprvo, Štulli stoprv, a znane so hrvatsko-srbske besede v tem zmislu še: stopram, tek, in istom. Jaz bi svetoval poprijeti se izraza: stoprv. Kako sodi kdo drug?

Teh, ki za Wörterbuch pišejo izraz: slovník, vprašal bi jaz, kako mislijo na razno držati slovenska izraza za: grammatikalisch in lexikal(isch), ker se iz: slovník in iz: slovnica podaje le: slovníški. Ali z golim akcentom? Kdo naj rzsodi, kam ga je postavljati? Samo in edino za to sem se jaz poprijel ruske besede slovar, ker daje odločen pridevnik: slovarsk.

V Miklošičevi sintaksi stoji pravilo, da se zaimsek se v stavku ne ponavlja. Kaj velja za tiste slučaje (Miklošič ne navaja dotičnih primerov), kjer se skup namerita dva povračavna glagola, katerih eden služi drugemu v dopolnilo? V golih stavkih rekel bi jaz za trdno, da ne sme stati dvakrat se. Na pr. Tomaž se

*) To je glavna misel okrožnice, ki obsega 3 velike pole in je z „Glasnikom“ iz Dijakova došla „Novicam“.